

УНИВЕРЗИТЕТ У БЕОГРАДУ - ПРАВОСЛАВНИ БОГОСЛОВСКИ ФАКУЛТЕТ
11060 Београд, Мије Ковачевића 116
Тел. (011) 2762-958, 2762-732, 2769-107; Факс 769-205
<http://www.bfspc.bg.ac.rs>

Бр.

Београд, 30. април 2014.

СЕНАТУ УНИВЕРЗИТЕТА У БЕОГРАДУ

ИНИЦИЈАТИВА ЗА ДОДЕЛУ ПОЧАСНОГ ДОКТОРАТА БЕОГРАДСКОГ УНИВЕРЗИТЕТА ПАТРИЈАРХУ МОСКОВСКОМ И СВЕ РУСИЈЕ Г. КИРИЛУ

На основу Правилника о додели признања Универзитета у Београду, Наставно-научно веће Православног богословског факултета Универзитета у Београду на седници одржаној 28. априла 2014. године донело је одлуку о подношењу иницијативе Сенату Универзитета у Београду за доделу почасног доктората теолошких наука Његовој Светости Патријарху московском и све Русије г. Кирилу за његов изузетан допринос развоју високог теолошког образовања, унапређивању научне мисли у домену систематске теологије, патрологије и примењених теолошких дисциплина, афирмисању хришћанске културе и хришћанског погледа на свет, промовисању вредносног система заснованог на поштовању слободе и достојанства личности, као и културног, верског и националног идентитета народа у савременом свету, и, не на последњем месту, за његово осведочено пријатељство према српском народу, доказано безрезервном подршком очувању територијалног интегритета и суверенитета Републике Србије и праву њених грађана да изграђују аутентичне вредносне оријентације поникле из вековних традиција народа који живе у њој и њихових Цркава, односно верских заједница.

Образложење

Биографски подаци. Његова Светост Патријарх московски и све Русије Кирил (световно име Владимир Михајлович Гундјајев) рођен је 20. новембра 1946. године у Лењинграду (данашњи Санкт-Петербург или Петроград). Његов отац, свештеник Михаил Васиљевич Гундјајев, преминуо је 1974. године, а мајка, Раиса Владимировна Гундјајева, професор немачког језика, упокојила се 1984. године. Клиру је припадао и његов деда, свештеник Василије Степанович Гундјајев, који је због своје делатности у Цркви током двадесетих, тридесетих и четрдесетих година 20. века више пута затваран и прогањан (између осталог, био је и заточеник злогласног логора на Соловецким острвима).

По завршетку осмог разреда, млади Василије запослио се у лењинградској Геолошкој управи за северозападне области, у ресору за комплексне геолошке експедиције, где је од 1962. до 1965. радио као картограф-техничар, упоредо настављајући средњошколско образовање. По завршетку средње школе, године 1965. уписао се у Лењинградску духовну семинарију, а затим и у Духовну академију у истом граду, где је студије завршио са одличним успехом (1970). Дана 3. априла 1969. године митрополит лењинградски и новгородски Никодим (Ротов) замонашио га је са именом Кирил, 7. априла га рукоположио у чин јерођакона, а 1. јуна исте године у чин јеромонаха. Затим је, 12. септембра 1971. године, унапређен у чин архимандрита.

У то време отпочела је и његова самопрегорна делатност у црквеној просвети: током 1970. и 1971. године предавао је догматику и налазио се на дужности помоћника инспектора Лењинградске духовне академије и семинарије. Десет година, од 26. децембра 1974. до 26. децембра 1984. године, налазио се на дужности ректора Лењинградске духовне академије и семинарије.

Дана 14. марта 1976. године хиротонисан је за епископа виборшког, викара Лењинградске епархије. Потом је, 2. септембра 1977. године, унапређен у чин архиепископа. Дана 26. децембра 1984. године постављен је за архиепископа смоленског и вјаземског. Од 1986. био је администратор парохија у Калињинградској области, да би 1988. године био устоличен за архиепископа смоленског и калињинградског. Од 13. новембра 1989. налазио се на челу Одељења за спољне црквене односе Московске Патријаршије (од 2000. године – Одељење за спољне црквене везе) и био стални члан Светог Архијерејског Синода Руске Православне Цркве. Дана 25. фебруара 1991. удостојен је чина митрополита, а 27. јануара 2009. године Помесни Сабор Руске Православне Цркве изабрао је митрополита смоленског и калињинградског Кирила за Патријарха московског и све Русије. Интронизација је извршена 1. фебруара 2009. године.

Патријарх Кирил је вршио многе одговорне дужности, пре свега у домену спољних послова. Од 1971. до 1974. године био је представник Московске Патријаршије у Светском Савету Цркава у Женеви. Од 1975. до 1998. био је члан Централног комитета и Извршног одбора Светског Савета Цркава; од 1976. до 1978. – заменик Егзарха Патријарха московског и све Русије за Западну Европу; од 1976. до 1984. – члан Комисије Светог Синода за питања хришћанског јединства; од 1978. до 1984. администрирао је парохијама у Финској које се налазе под непосредном јурисдикцијом Патријарха; од 1978. до 1984. био је заменик председника филијале Одељења за спољне црквене односе у Лењинграду; од 1989. до 1996. управљао је Мађарским православним архијерејским намесништвом; од 1990. до 1991. привремено је управљао Хашко-холандском епархијом; од 1990. до 1993. и од 1994. до 1996. био је члан Савета за спољну политику при Министарству спољних послова Русије. Био је први представник Руске Православне Цркве у „Синдезмосу“, међународном братству православних омладинских организација. Од 1971. до 1977. године био је члан Извршног одбора „Синдезмоса“; учествовао је у раду Осме (Бостон 1971), Девете

(Женева 1977), Десете (Финска 1980) и Четрнаесте (Москва 1992) генералне скупштине ове организације; учесник је Првог свеправославног саветовања (Шамбези код Женева 1976) и радних састанака Међуправославне комисије за припрему Светог и Великог Сабора Источне Православне Цркве (Шамбези 1993, 1999); поднео је главни реферат на православном консултативном скупу „Заједничко разумевање и виђење Светског Савета Цркава“ (Шамбези 1995); учесник је Свеправославног консултативног скупа о екуменизму (Солун 1998) и Сабора поглаварâ помесних Православних Цркава за превазилажење бугарског црквеног раскола (Софија 1998); учесник је свеправославног празновања двехиљадугодишњице хришћанства у Витлејему 7. јануара 2000. године; узео је активно учешће у преговорима између Московске и Константинопољске Патријаршије (Цариград/Истамбул 1977; Женева 1978; Цариград 1990; Москва 1991; Цариград 1993) и у редовним консултацијама двеју Цркава у вези са текућим проблемима; водио је преговоре са Константинопољском Православном Црквом у вези са проблемима Православља у Естонији и са Румунском Православном Црквом у вези са проблемима Бесарабијске митрополије у Молдавији (два пута у Женеви 1997. и у Кишињову 1999).

У саставу званичних делегација посетио је све помесне Православне Цркве. Између осталог, био је пратилац патријарха Пимена и патријарха Алексија II на њиховим путовањима у иностранство.

Годинама је учествовао у раду међухришћанских организација. Био је делегат на Четвртој (Упсала, Шведска, 1968), Петој (Најроби, Кенија, 1975), Шестој (Ванкувер, Канада, 1983) и Седмој (Камбера, Аустралија, 1991) генералној скупштини Светског Савета Цркава; учествовао је на међународној мисионарској конференцији „Спасење данас“ (Бангкок 1973). председавао је на међународној конференцији „Вера, наука и будућност“ (Бостон 1979) и на међународном саветовању „Мир, правичност и интегритет творевине“ (Сеул 1990). Такође је учествовао на заседањима

комисије „Вера и поредак“ при Светском Савету Цркава у Акри (Гана 1974), у Лими (Перу 1982) и Будимпешти (Мађарска 1989).

Испуњавајући задатке које му је поверила јерархија Руске Православне Цркве, узимао је учешће у контактима са Црквама Сједињених Америчких Држава, Јапана, Немачке Демократске Републике, Савезне Републике Немачке, Финске, Италије, Швајцарске, Велике Британије, Белгије, Холандије, Француске, Шпаније, Норвешке, Исланда, Пољске, Чешке, Словачке, Етиопије, Аустралије, Новог Зеланда, Индије, Тајланда, Шри Ланке, Лаоса, Јамајке, Канаде, Конга, Заира, Аргентине, Чилеа, Кипра, Кине, Јужноафричке Републике и Грчке, као и са нашом, Српском Православном Црквом.

Активно је учествовао у нормализовању црквеног стања у Естонији. Тим поводом посетио је Антиохијску и Јерусалимску Патријаршију (путовања у Либан, Сирију, Јордан и Израел 1996). Био је такође учесник преговора са представницима Константинопољске Патријаршије у Цириху (Швајцарска) током марта и априла 1996, у Солуну, Талину и Атини (1996), Одеси (1997), Женеви (1998), у Москви, Женеви и Цириху (2000), у Бечу, Берлину и Цириху (2001), Москви и Цариграду (2003). У вези са овом проблематиком више пута је боравио у посети Естонији, где је водио преговоре са представницима владе, народним посланицима и пословним круговима те земље.

Његова Светост Патријарх московски и све Русије Кирил ангажовао се и у мировним акцијама везаним за сукобе на тлу бивше Југославије. За време војних дејстава неколико пута је боравио у посети Београду, водио преговоре са руководством наше земље, а иницирао је и оснивање неформалне међународне хришћанске мировне групе за Југославију (Беч, мај 1999), као и сазивање међухришћанске конференције на тему „Европа после косовске кризе: даље деловање Цркава“, одржане у Ослу (Норвешка) новембра 1999. године.

У домену унутрашње организације и мисије Цркве, од високих дужности које је обављао поменућемо следеће: од 1990. до 1993. био

је председник Комисије за обнову верско-моралног васпитања и добротворних активности при Светом Синоду Руске Православне Цркве; од 1990. до 2000. налазио се на челу Синодске комисије за ревизију Устава Руске Православне Цркве, чији резултат је било прихватање новог Устава на јубиларном Архијерејском Сабору 2000. године; од 2006. до 2008. руководио је радном групом за израду „Основâ учења Руске Православне Цркве о достојанству, слободи и људским правима“; од 2008. био је члан Експертског савета за економију и етику при Одељењу за спољне црквене везе Московске Патријаршије (данас је то Експертски савет „Економија и етика“ при кабинету Патријарха московског и све Русије).

У време непосредно пре избора на патријарашки престо, митрополит Кирил је био носилац већег броја значајних црквених и друштвених функција: стални члан Светог Архијерејског Синода (од 1989), председник Одељења за спољне црквене везе (од 1989); администратор парохија у Финској које се налазе под непосредном јурисдикцијом Патријарха (од 1990); члан Богословске комисије при Светом Архијерејском Синоду (од 26. фебруара 1994); члан Библијске комисије при кабинету Патријарха московског и све Русије и Светом Архијерејском Синоду (од 1990); копредседавајући (од 1993) и заменик председавајућег (од 1995) Сверуског народног сабора, почасни председавајући Међународне конференције „Религија и мир“ (од 1994); члан Савета за сарадњу са верским заједницама при кабинету Председника Руске Федерације (од 1995); члан Комисије за државне награде у области књижевности и уметности при кабинету Председника Руске Федерације (од 1995); копредседавајући Хришћанског интерконфесионалног консултативног одбора (од 1996); члан Председништва Међурелигијског већа Русије (од 1998); главни уредник научног теолошког часописа „Црква и време“ („Церковь и время“) (од 1991), као и гласила „Смоленски епархијски гласник“ („Смоленские епархиальные ведомости“) (од 1993) и „Православни поклоник“ („Православный паломник“) (од 2001); члан црквено-научног издавачког одбора „Православне енциклопедије“ (од 1999);

копредседавајући Савета европских верских лидера (од 2002); копредседавајући Радне групе за сарадњу Руске Православне Цркве са Министарством спољних послова Русије (од 2003); председник Извршног одбора Међурелигијског већа Савеза Независних Држава (од 2004); члан Председништва Међурелигијског већа Савеза Независних Држава (од 2004); председавајући радне групе за састављање концептуалног документа у коме се излажу ставови Руске Православне Цркве везани за сферу међурелигијских односа (од 2005); председавајући радне групе за припрему документа у коме се излажу ставови Руске Православне Цркве везани за проблеме глобализације (од 2005); члан Заједничке комисије за националну политику и узајамне односе између државе и верских заједница (од 2006), копредседавајући Међународне конференције „Религије за мир“ (од 2006); мјестобљуститељ Патријарашког трона (од 6. децембра 2008. године).

Био је члан јубиларног Помесног Сабора Руске Православне Цркве (јун 1988, Загорск), председник Редакционе комисије и аутор пројекта Устава Руске Православне Цркве, усвојеног на овом Сабору. Учествовао је, такође, у раду Архијерејског Сабора посвећеног четиристогодишњици васпостављања Патријаршије (октобар 1989), ванредног Архијерејског Сабора одржаног 30. и 31. јануара 1990, затим Помесног Сабора одржаног од 6. до 10. јуна 1990, архијерејских сабора одржаних 25. и 26. октобра 1991, 31. марта – 4. априла 1992, 11. јуна 1992, 29. новембра – 2. децембра 1994, 18 – 23. фебруара 1997, 13-16. августа 2000, 2 - 6. октобра 2004, 24 - 29. јуна 2008. године.

Представљао је Руску Православну Цркву у комисијама за израду Закона о слободи вероисповести Руске Федерације, усвојеног 25. октобра 1990. године, и Федералног закона Русије о слободи савести и верским заједницама, усвојеног 26. септембра 1997. године. Узимао је активно учешће у артикулисању црквеног става и акцијама на плану националног помирења за време догађаја који су потресали Русију у августу 1991. и октобру 1993. године.

Један је од иницијатора оснивања Сверуског народног сабора (1993).

Као председник Комисије за обнову верско-моралног васпитања и добротворних активности при Светом Архијерејском Синоду, иницирао је оснивање синодских одељења за верско образовање, за социјално служење и добротворне активности, за сарадњу са оружаним снагама и институцијама које се баве заштитом правног поретка. Аутор је Концепције обнове добротворних активности и верског образовања, коју је Свети Синод усвојио 30. јануара 1991. године. Године 1994. израдио је и образложио Светом Синоду документ „Концепција сарадње Руске Православне Цркве са оружаним снагама“, уз препоруку за његово усвајање.

Од 1996. до 2000. руководио је изработом „Основâ социјалне концепције Руске Православне Цркве“ и тај драгоцен текст представио јубиларном архијерејском сабору 2000. године.

Свајтјејши Патријарх Кирил носилац је високих одликовања Александријске, Антиохијске, Јерусалимске, Грузијске, Српске, Бугарске, Јеладске, Пољске, Чешке и Словачке, Америчке, Финске и Кипарске Православне Цркве, Јерменске Апостолске Цркве, и добитник признања других, неправославних Цркава и верских заједница. Такође, награђен је орденима Руске Православне Цркве: светог равноапостолног великог кнеза Владимира (другог реда), светитеља Алексија, митрополита московског (другог реда), светог благоверног кнеза Данила московског (првог реда), преподобног Сергија Радоњешког (првог и другог реда), светитеља Инокентија, митрополита московског (другог реда). Од државних одликовања Руске Федерације која су му додељена поменућемо Орден пријатељства међу народима (1988), Орден пријатељства (1996), Орден заслуга за отаџбину трећег реда (2000), Орден заслуга за отаџбину другог реда (2006).

Академска каријера, библиографски подаци, признања за допринос развоју теологије. Његова Светост патријарх Кирил стекао је звање кандидата богословља Лењинградске духовне академије (1970). Од 1974. до 1984. био је доцент на Катедри за патрологију Лењинградске духовне академије и ректор ове угледне високошколске установе. Теолошка академија у Будимпешти доделила му је звање доктора богословских наука *honoris causa* (1987). Од 1986. је почасни члан Петроградске духовне академије; од 1992. – члан Академије стваралаца; од 1994. – почасни члан Међународне академије Евроазије; од 1996. – почасни професор Војне академије (сада Универзитет) Противваздушне одбране и Копнене војске; од 1997. – редовни члан Академије руске књижевности; од 2002. – редовни члан Академије друштвених и хуманистичких наука (од 2003. ова институција мења назив и постаје Друштвена руска академија социјалних и хуманистичких наука). Године 2002. додељена му је титула почасног доктора политикологије Државног универзитета у Перуђи (Италија); године 2004. изабран је за почасног доктора теологије на Варшавској хришћанској академији (Пољска); од 2004. је почасни професор Смоленског универзитета за хуманистичке науке; од 2005. – почасни професор Универзитета у Астрахану; године 2005. додељена му је титула доктора *honoris causa* од Руског државног универзитета за друштвене науке; од 2006. је почасни професор Балтичког војно-морнаричког универзитета „Адмирал Фјодор Ушаков“; од 2007. био је почасни председник Академије руске књижевности; исте године додељена му је титула доктора *honoris causa* Државног политехничког универзитета у Петрограду. Године 2009. почасну титулу доктора наука доделиле су му Кијевска духовна академија, Петроградска духовна академија и Универзитет у Минску (Белорусија), 2010. – Универзитет у Јеревану, Национална правна академија у Одеси, Универзитет у Дњепропетровску, 2011. – Московски државни универзитет „М. В. Ломоносов“ и Универзитет у Вороњежу, 2012. – Софијски универзитет културног наслеђа.

Аутор је више запажених монографија из области систематске теологије: „Настанак и развој црквене јерархије и учење Православне Цркве о њеном благодатном карактеру“ (Лењинград 1971); „Изазови савремене цивилизације. Одговори Православне Цркве“ (Москва 2002); „Реч пастира. Бог и човек. Историја спасења“ (Москва 2004); „L' Evangelie et la liberté. Les valeurs de la Tradition dans la société laïque“ (Paris 2006); „Слобода и одговорност: у потрази за хармонијом“ (Москва 2008: ова књига издата је и на српском језику 2010. – издавач је Православни богословски факултет Универзитета у Београду) и једанаест књига у којима популаризује достигнућа теолошке мисли, као и – према подацима закључно са мартom 2013. – више од 2300 објављених чланака, укључујући студије, расправе и чланке у руској и страниј периодици.

Држао је предавања по позиву у Риму (1972), на Универзитету у Хелсинкију, на Академији „Абу“ у Турку, у Православној семинарији у Куопију (Финска 1975), на Екуменском институту у Бозеу (Швајцарска 1972. и 1973), на Универзитету у Минстеру (Савезна Република Немачка 1988), на Универзитету у Удинама (Италија 1988), на Државном универзитету у Перуђи (Италија 2002), на Хришћанској академији у Варшави (Пољска 2004).

Оцена доприноса високом теолошком образовању. У својој делатности патријарх Кирил је велики значај придавао и придаје проблематици високог теолошког образовања. Та га је тема интересовала још од доба када се налазио на челу Духовне академије и семинарије у Петрограду, тадашњем Лењинграду (1974-1984).

По Патријарховим речима, духовна школа је „у првом реду расадник богословских знања који људе припрема за пастирско служење у Цркви“. Истовремено, „духовна школа је призвана да развија и усавршава богословску мисао“. Ова два задатка су узајамно повезана и међусобно условљена. Истинско васпитање будућих пастира Цркве може бити ефикасно и животно тек уколико се заснива на живом и делатном богословљу.

Своје погледе на проблеме и перспективе духовног образовања патријарх Кирил је подробно изложио у реферату под називом „Превазићи јаз између богословља и живота“, поднетом 1999. године у Одељењу за спољне црквене везе. Овде се Патријарх осврће на историјат настанка руских духовних школа и говори о утицају схоластике на систем духовног образовања у Руској Цркви. Главни недостатак система образовања у Руској Православној Цркви, наслеђен још од Кијевске академије, патријарх Кирил види у јазу између теологије и реалног црквеног живота – јазу који до дана данашњег није превазиђен. Говорећи о садашњем стању ствари у руској богословској науци, Патријарх констатује да је „можда најтеже васпоставити оно изгубљено прејемство које се неизоставно мора установити између данашње теолошке мисли и духовних школа и истакнутих претходника наших постојећих богословских институција – духовних академија предреволюционарне Русије“.

Патријарх Кирил указује на неопходност да се студентима усађују умећа самосталног рада. Неопходно је креативно усвајање материјала, његово преламање кроз призму властитог научног стваралаштва студента, а не аутоматско меморисање. То се односи на сваку високошколску институцију. „Школа је место где људи стичу образовање и где се одвија интелектуални рад. Наравно, реч је о високој школи – не о средњим школама. У високој школи најважније је да се сваки студент обучи методу, односно навикама самосталног рада. Људска меморија је тако организована да је немогуће запамтити све историјске датуме, имена која се срећу у књигама и која се презентирају на предавањима - то није ни потребно памтити... Висока школа треба да учи методу научног рада, а Духовна академија - методу теолошког истраживања... Неопходно је... да свако ко завршава високу духовну школу буде потенцијални истраживач“. Да би се то постигло, неопходно је, по речима Патријарха, испунити неколико услова. Први од њих је солидно усвајање оних језика који су неопходни за самостални рад са изворима. „Истраживач у области богословља нема право да не познаје архаичне и класичне језике. Сви богословски текстови

написани су на одређеним језицима. Немогуће је озбиљно проучавати Григорија Богослова по руском тексту... Истраживачи Старог Завета морају знати старојеврејски, истраживачи Новог Завета и патристичких текстова морају владати грчким, латинским и сиријским језиком. То је *conditio sine qua non*! Без тога није могуће развијати аутентичну богословску науку“. Други услов јесте коришћење историјско-критичког приступа текстовима у научном раду: „Богословље је наука (премда није само наука). Према томе, проучавање богословских текстова – без обзира на то да ли се ради о светоотачким текстовима или о текстовима из Светог Писма – мора укључивати веома озбиљан историјско-критички елемент. Теолог мора бити одговоран за научну заснованост својих закључака, поседовати јасну представу о предмету о коме расуђује. Без тога, без укључивања научне библистике, историје превођења, практичних вежбања из превођења текстова и других помоћних дисциплина у програм наших високошколских духовних установа није могуће радикално унапредити ниво богословског образовања“. У вези са изложеним Патријарх сматра да је веома важно подржавати оне теологе који у својој научној делатности остварују ове захтеве, односно раде са примарним изворима на језику оригинала и користе научно-критички метод у својим истраживањима. „Треба на све могуће начине стимулирати стваралаштво младих теолога – и оних који раде у духовним академијама, и оних који су запослени у световним просветним институцијама, и оних који служе на парохијама – јер без обнављања теолошке мисли нећемо постићи циљеве које данас намеће целокупни ток црквеног живота“.

По Патријарховим речима, данас постоји реална потреба за постојањем озбиљне, динамичке везе између теологије као науке и мисије Цркве у друштву. За постизање успеха мисионарског деловања Цркве неопходна је она фундаментална научна теолошка база која се мора стварати напорима целокупног система теолошког образовања. „Није могуће креирати образовне програме верске наставе на високом нивоу ако немамо озбиљну богословску основу... Изван богатог и садржајног црквено-научног контекста није могуће

изградити исправан систем теолошких погледа“. Подносећи експозе у Петроградској духовној академији 2. јануара 2009. године, патријарх Кирил, тада мјестобљуститељ патријарашког трона, сумирао је циљеве и задатке који се налазе пред савременим духовним школама Руске Православне Цркве у следећој програмској изјави:

„Данас постоји све што је потребно за развој богословске мисли, за то да наша омладина добија не само добро теолошко него и духовно образовање. Полазећи од властитог искуства рећи ћу: неопходно је, наравно, владати методом богословског истраживања, неопходно је умети писати теолошке текстове, али најважније је научити повезивати теологију са животом. Ако се то чини, смисао теологије постаје очигледан и тада теологија постаје духовно и интелектуално оружје... Наша Црква зна оно што нико други не зна, јер нико није био у ситуацији да прође кроз таква страдања кроз каква су прошли наш народ и наша Црква. Дужни смо да се духовно и интелектуално припремимо за то да резултат историјског развоја Русије постане једна нова синтеза.“

Оцена доприноса развоју теолошке мисли. Патријарх Кирил је оставио неизбрисив траг у развоју систематске теологије (у првом реду антропологије и еклисиологије), патрологије и примењених теолошких дисциплина. У систематској теологији и патрологији патријарх Кирил је показао изванредну упућеност у изворе на архаичним и класичним језицима и узоран методолошки приступ њиховом проучавању. За афирмацију теолошке мисли од највећег су значаја његове монографије, студије и чланци из области примењене теологије. Овде ћемо приказати његова основна гледишта богословско-социолошке усмерености.

Патријарх Кирил је једини православни првојерарх који је на размеђу 20. и 21. века истакао фундаментални проблем везан за однос традиционалних и либералних вредности. По мишљењу патријарха Кирила, фундаментални изазов нове епохе састоји се у „неопходности да човечанство изгради такав цивилизацијски модел

свога постојања у 21. веку који би претпостављао потпуну хармонизацију драматично супротстављених императива неолиберализма и традиционализма. Пред Западом и Истоком налази се изузетно тежак, али никако не и безнадежан задатак заједничког тражења баланса између прогреса у сфери очувања права личности и мањина, са једне стране, и очувања националног, културног и верског идентитета појединих народа, са друге“.

Према Патријарховим речима, „за многе недовољно видљива, али због тога не мање реална позадина војно-политичких, културно-религијских, националних и других конфронтација чији смо сведоци данас, у посткомунистичкој епохи, састоји се... у противљењу конзервативног начела и традиционалног поимања света исфорсираном, да не кажемо насилном, имплементирању неолибералних вредности. У томе се састоји унутарњи сиже идејне драме нашег доба“.

Исход трагичних догађаја 20. века – двају светских ратова и конфронтације између социјалистичког и капиталистичког система, која се завршила колапсом овог потоњег – постао је стварање једног цивилизацијског стандарда који се прихвата као универзални, као норма која нема алтернативу. Њега патријарх Кирил дефинише као „либерални“, за разлику од „традиционалног“. Либерални поглед на свет у центар универзума поставља човека „као меру свих ствари“. Према хришћанском учењу, међутим, човек после греховног пада не може служити као морални еталон будући да његове греховне наклоности изискују непрестано кориговање. „Представа о изопаченој човековој природи данас више уопште није присутна у савременом западном мишљењу. У њој тријумфује комплекс идеја паганског порекла – идеја које су почеле да се афирмишу у култури Западне Европе у епохи ренесансе. Наиме, управо је ауторитет ренесансе апсолутизовао концепцију антропоцентричности универзума, док се у средиште бића и социјума поставља индивидуа. На тај начин, напореда са повратком античкој култури, у епохи ренесансе дошло је до духовне инволуције европске друштвене мисли, која је узмицала од хришћанских

вредности ка регресивној, паганској етици и паганском погледу на свет”. Услед историјских околности, формирање либералног стандарда, по коме се обликује савремена западна цивилизација, дешавало се без учешћа представника православне духовне традиције. У складу са тим стандардом изграђује се систем међународних односа. То, међутим, није извор забринутости: „Суштину проблема не сагледавамо у томе што се либерални стандард, који је формулисан на нивоу међународних организација, данас поставља у основу међународне политике него у томе што се тај стандард прокламује као обавезан за организовање унутрашњег живота земаља и народа, укључујући и оне државе чија културна, духовна и верска традиција у обликовању тога стандарда практично није репрезентована”. По мишљењу патријарха Кирила, либерални стандард не може се позиционирати као универзална норма, пошто он не узима у обзир самобитни карактер оних цивилизација које нису учествовале у његовом обликовању. „На улогу општепризнатог и истински универзалног стандарда не може претендовати стандард који је најлибералнији у погледу људских права и слобода него само онај који, уз услов постулирања инвентара неких општеобавезних начела, органски и непротивречно претпоставља комплементарност са национално-културним и верским вредносним оријентацијама земаља које су га прихватиле“.

Проблем односа између традиционалних и либералних вредности, по Патријарховом мишљењу, мора се разматрати „не само у равни разматрања међудржавних односа и формирања правичног светског поретка... него и на нивоу разматрања проблема личности и савременог друштва у целини“. За православног хришћанина 21. века најважнији и прворазредни задатак јесте „усвајање на вери утемељеног начина живота, односно онаквог начина живота који претпоставља ослонац на духовну мотивацију“. Савремено друштво, међутим, „на све могуће начине навикава човека да мисли да је религијска вера искључиво унутрашња, скривена и скоро интимна ствар људске личности. Оваква тврђења чују се са свих страна. Духовна мотивација људског избора у

либералном секуларном друштву разматра се као оправдана и допустива искључиво у случају када детерминише лични или, у најбољем случају, породични живот грађана. Што се пак тиче других аспеката људске егзистенције, овде места за духовну мотивацију нема и не може га бити“. Заиста, наставља патријарх Кирил, лична етика представља срж хришћанског морала:

„Оријентација на личност, усмеравање према духовном искуству конкретног појединца јесте главни вектор хришћанског послања, јер је оно упућено сваком човеку и има за циљ преображење његове душе. Међутим, ове спасоносне промене нашег унутрашњег света не остварују се у изолацији од спољашње средине или у некаквим посебним лабораторијским условима него у реалном и живом контакту са људима који нас окружују, у првом реду у породици, у колективу, у друштву, напоскон у држави. Немогуће је остати хришћанин само у сопственом дому, у кругу породице или у самоћи своје келије, а престати то бити чим се нађемо за професорском катедром, или чим се нађемо испред телевизијске камере, или када гласамо у парламенту, или чак када приступамо научном експерименту. Хришћанска мотивација мора бити присутна у свему што представља сферу животних интересовања верујућег човека. Наиме, верујући човек не може из духовно-моралног контекста свога живота механички издвојити професионална или научна интересовања, а да и не говоримо о политичкој, економској и друштвеној делатности, ангажману у средствима јавног информисања и тако даље. Духовна мотивација за верујућег човека има универзални и свеобухватни карактер. На тај начин, духовни начин живота представља начин постојања човека чији избор се мотивише и одређује његовим вероисповедним начелима”.

Начин живота утемељен на вери, како наглашава патријарх Кирил, одликује се својом укорењеношћу у Предању Цркве. Патријарх Предање одређује као „укупност доктринарних и етичких истина које су кроз сведочанство светих апостола прихваћене од Цркве, које Црква чува и развија у примени на околности њеног историјског постојања и на изазове које јој упућују различите епохе”.

Критеријуму православног начина живота адекватан је „онај начин егзистенције који се оцењује као укореењен у Предању Цркве. Наравно, не ради се толико о формалним пројавама привржености Предању, па чак не ни у његовом културно-историјском прихватању од стране појединца и друштва. Припадност Предању открива се пре свега на нивоу вредносног садржаја живота. Једино живљење у складу са Предањем као нормом вере може се оцењивати као истински православно“.

Модерно доба је човека поставило пред нову реалност:

„Бурни развој комуникацијâ и информационих технологија изузетно је изменио не само физиономију овога света него и структуру међуљудских, међунационалних и међудржавних односа. У савременом свету практично су срушене границе које су делиле националне културе. Данас се људи са раније незамисливом лакоћом селе по читавом свету, слободно бирајући место становања и рада у било ком крају света. То доводи до колосалних културно-етничких померања, чије последице још нисмо кадри да осмислимо у пуној мери. Епоха моноетничких и моноконфесионалних држава на наше очи одлази у прошлост. Муслиманско присуство на европском континенту постало је социо-културни чинилац који није могуће игнорисати. Свет је постао отворен, дифузан и интерактиван“.

Експлозивност данашње цивилизацијске ситуације у значајној мери условљена је тиме што западна либерална хуманистичка идеологија, полазећи од представâ о властитој универзалности, себе намеће људима који су васпитани у другачијим духовно-моралним традицијама и имају другачије вредносне оријентире. Такви људи у тоталном диктату западне идеологије виде претњу свом идентитету. Снажно изражена антирелигијска обојеност савременог либералног хуманизма изазива неприхватање и анимозитет код оних који норму вере прихватају као норму живљења, односно код оних чије је понашање верски мотивисано и чији се духовни живот заснива на религијском искуству. У овом случају није реч само о појединцима за које је вера ствар њиховог сопственог избора него и о читавим нацијама, културама и цивилизацијама формираним под утицајем

верског чиниоца. Управо на међунационалном, међукултурном, међуцивилизацијском нивоу супротстављање између секуларизма и религије може прерасти у отворен конфликт.

Здрав баланс између традиционалних и либералних вредности, по мишљењу патријарха Кирила, достићи ће се у случају ако се либералној идеји, која је данас постављена у основу државно-друштвеног модела развоја земље, супротстави „политика афирмисања система традиционалних вредности у сфери васпитања, образовања и обликовања интерперсоналних односа“.

Патријарх наглашава да је православна цивилизација кадра да одговори на изазов секуларног хуманизма, али је зарад тога неопходно постићи консолидацију снага читавог православног света. Овде није реч о томе да се испровоцира наредна епизода „сукоба цивилизација“. Напротив, реч је о неопходности дијалога између различитих цивилизацијских стандарда.

„Православље, како раније тако и данас, обједињује земље источнохришћанске цивилизације. Јединство вере стоји изнад националних различитости и државних граница. Православни народи поседују заједничко духовно наслеђе и слично историјско искуство. У епохи наметања тоталне унификације, очување цивилизацијског наслеђа православне традиције постаје актуелан, веома животан задатак. Уверен сам да морамо заједно дати достојан одговор на изазов секуларизације, на покушаје изградње униполарног света, заснованог на доминацији само једног цивилизацијског модела. Неопходно је консолидовати напоре православног света у духовно-културној, спољнополитичкој и економској сфери – не ради супротстављања осталим цивилизацијама него ради интеракције са њима.“

Закључак. На основу изложеног, Наставно-научно веће Православног богословског факултета Универзитета у Београду сматра да су се стекли сви услови из Правилника о додели признања Универзитета у Београду (*Гласник Универзитета у Београду* бр. 139 од 22. новембра 2007), Правилника о изменама и допунама

Правилника о додели признања Универзитета у Београду (*Гласник Универзитета у Београду* бр. 163 од 8. децембра 2011) и Правилника о допуни Правилника о додели признања Универзитета у Београду (*Гласник Универзитета у Београду* бр. 163 од 8. децембра 2011) да се Патријарху московском и све Русије г. Кирилу додели почасни докторат Београдског универзитета за област теологије, па се стога с поверењем и особитим поштовањем обраћа Комисији за универзитетска признања са предлогом да прихвати иницијативу Наставно-научног већа Православног богословског факултета и упути одговарајући предлог Сенату Универзитета у Београду.

ПРЕДСЕДАВАЈУЋИ ВЕЋА – ДЕКАН

Протојереј ставрофор др Предраг Пузовић, ред. проф.